

Dataskyddsarbetet i praktiken

En studie av förutsättningar för arbetet med dataskyddsfrågor
i verksamheter som är skyldiga att ha dataskyddsombud

IMY rapport 2023:1

Sammanfattning

Det praktiska dataskyddsarbetet bedrivs i stora delar av landets alla dataskyddsombud. För att klara av sitt uppdrag behöver de tillräckligt med tid, något som många ändå saknar enligt vår undersökning. Det är också oroande att bara mindre än hälften anser att den egna organisationen arbetar kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor.

Tillräckligt med tid och rätt resurser viktiga för uppdraget

Det är viktigt att dataskyddsombudet får både tillräckliga och rätt resurser för att kunna utföra sina uppgifter inom organisationen. Till exempel måste dataskyddsombudet ha tillräckligt med tid för uppgifterna, och få tillgång till den information som behövs. Dataskyddsombudet måste också kunna upprätthålla sin sakkunskap, till exempel genom kompetensutveckling.

Några viktiga resultat:

- Vart fjärde dataskyddsombud har ingen särskild avsatt tid för dataskyddsfrågor.
- Varannan tycker att den avsatta tiden för dataskyddsfrågor är tillräcklig.
- 7 av 10 anser sig få tillräcklig utbildning och kompetensutveckling i rollen.

God organisering av dataskyddsarbetet viktigt för att ge effekt

För att få till stånd ett systematiskt och kontinuerligt arbete med integritets- och dataskyddsfrågor är det avgörande att det både finns kunskap om dataskyddförordningen och engagemang för frågor som rör integritet och dataskydd i organisationens ledning. Därför är det oroande att mindre än hälften av de svarande anser att den egna organisationen arbetar kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor.

Några viktiga resultat:

- 4 av 10 anser att den egna organisationen arbetar kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor.
- Hälften upplever att de får gehör för dataskyddsfrågor från ledningen eller den personuppgiftsansvariga.
- Hälften upplever att de inte blir involverade i god tid.
- Dataskyddsombud på heltid upplever uppdraget som mer tydligt än de som arbetar deltid i rollen.

Största utmaningarna: Skapa fungerande rutiner och få dataskyddsreglerna att samspela med verksamheten

Det praktiska dataskyddsarbetet verkar ha kommit in i en ny fas jämfört med 2019. De initiala svårigheterna att förstå och implementera dataskyddsförordningen på den egna verksamheten verkar ha minskat tydligt – i varje fall i de organisationer som ingår i undersökningen. I stället vittnar nu dataskyddsombuden om att det är en stor utmaning att bestämmelserna ses som ett hinder för verksamheten och att dataskyddsförordningen försvårar arbetet för den egna organisationen.

Några viktiga resultat:

- De två största utmaningarna är att få till fungerande rutiner och processer respektive att få dataskyddsreglerna att inte hindra eller försvåra verksamheten.
- Allt fler dataskyddsombud upplever att det största problemet är bristande engagemang och låg kunskap hos ledningen.
- Allt färre dataskyddsombud upplever att tolkningen av bestämmelserna är en stor utmaning.

Centrala iakttagelser

Dataskyddsombud i närmare 800 verksamheter har svarat på IMY:s webbenkät. Utifrån de deltagande verksamheternas svar presenterar vi här några centrala iakttagelser

- Dataskyddsarbetet är en ständigt levande fråga som kräver uthållighet. Det gäller nu att upprätthålla och vidareutveckla de landvinningar som gjordes efter att dataskyddsförordningen trädde i kraft. Det är fortsatt viktigt att löpande involvera dataskyddsombudet i frågor som rör personlig integritet och dataskydd inom verksamheten.
- Det krävs en aktiv ledning som gör nödvändiga prioriteringar av säkerhetsarbetet, för att ta dataskyddsarbetet till nästa nivå. Dataskyddsombudet bör ha en nära samverkan med andra relevanta roller som arbetar med informationshantering och säkerhetsfrågor i verksamheten, till exempel it-säkerhet, informationssäkerhet och cybersäkerhet. Dataskyddsombudet bör även involveras i frågor som rör verksamhetsutveckling.
- Arbetet med organisatoriska säkerhetsåtgärder behöver fortsätta. Till exempel behöver verksamheterna införa riktlinjer och rutiner för hur säkerhetsarbetet ska bedrivas. IMY:s uppföljningar har de senaste åren visat att den mänskliga faktorn ligger bakom en stor andel av de personuppgiftsincidenter som anmäls till myndigheten. Utbildning är därför en nyckelfaktor för att medarbetarna ska kunna bidra till att upprätthålla säkerheten inom verksamheten.
- Rollen som dataskyddsombud behöver tydliggöras. Dataskyddsombud som arbetar deltid i rollen kan uppleva uppdraget som otydligt.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Centrala iakttagelser	3
Inledning	5

Kapitel 1. Hälften av dataskyddsombuden har tillräckligt med tid för ett effektivt dataskyddsarbete

Var fjärde har ingen särskild avsatt tid för dataskyddsfrågor	8
Fler dataskyddsombud arbetar deltid med dataskyddsfrågor jämfört med 2019	9
Många arbetar mer än den tid som är avsatt för dataskyddsfrågor	10
Hälften tycker att de har tillräckligt med tid för dataskyddsfrågor	11
7 av 10 får tillräcklig utbildning och kompetensutveckling	12

Kapitel 2. Mindre än hälften anser att dataskyddsarbetet är systematiskt

Knappt 4 av 10 anser att den egna organisationen arbetar kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor	14
Nära hälften upplever att de inte blir involverade i god tid	15
Hälften får gehör för dataskyddsfrågor från ledning	16
Dataskyddsombud på heltid upplever uppdraget som mer tydligt	17
Färre är involverade i beslut som rör dataskyddet än 2019	18
Färre kan vid behov få stöd och hjälp än 2019	19
Vanligast att rapportera till ledningen	20
Splittrad bild av läget	21
Hälften uppger att riktlinjer och rutiner efterlevs i stor utsträckning	23

Kapitel 3. Största utmaningarna: Skapa fungerande rutiner och få dataskyddsreglerna att samspela med verksamheten

De största utmaningarna	25
-------------------------------	----

Bilagor

Bilaga 1. Metod och avgränsningar	27
Bilaga 2. Ytterligare figurer och jämförelser med 2019	30

Inledning

Välkommen till IMY:s studie av datsskyddsarbetet i praktiken. Ett av våra uppdrag är att följa, analysera och beskriva vad som påverkar skyddet av personuppgifter. Med den här undersökningen vill vi bidra med fakta och insikter om hur dataskyddsombud upplever sin situation och sina förutsättningar att bedriva dataskyddsarbete inom den egna organisationen fyra år efter att dataskyddsförordningen (GDPR) infördes i Sverige. Studien ger också en bild av hur långt olika verksamheter kommit i sitt arbete med integritet och dataskydd.

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY), som då hette Datainspektionen, publicerade 2019 den första undersökningen av dataskyddsarbetet i praktiken i rapporten Nationell integritetsrapport 2019. Vår undersökning följer upp några av rapportens resultat.

IMY:s vision är ett tryggt informationssamhälle, där digitaliseringen av samhället sker på ett hållbart och integritetsvänligt sätt.

Dataskyddsombuden säkerställer att dataskyddsförordningen följs i praktiken

År 2018 infördes dataskyddsförordningen. Sedan dess har dataskyddsombuden haft en central roll för att säkerställa att bestämmelserna följs i praktiken i den egna organisationen. Det kan till exempel innebära att samla in information om hur personuppgifter behandlas, analysera och kontrollera om personalen följer bestämmelserna om personuppgiftsbehandling och utfärda rekommendationer till personuppgiftsansvariga eller personuppgiftsbiträde.

Samtidigt som dataskyddsförordningen har stärkt individens grundläggande rättigheter i samband med att personuppgifter behandlas har även ansvaret för de myndigheter, företag och andra organisationer som hanterar personuppgifter skärpts. Verksamheter som hanterar personuppgifter måste sätta sig in i bestämmelserna, följa dem och kunna visa vilka bedömningar som gjorts och vad organisationen har gjort för att säkerställa behandlingen av personuppgifter och stärka skyddet av personuppgifter i den egna verksamheten.

Alla myndigheter är skyldiga att utse ett dataskyddsbud. Även företag och andra verksamheter som har som kärnverksamhet att regelbundet, systematiskt och i stor omfattning övervaka enskilda eller behandlar känsliga personuppgifter eller uppgifter om brott måste utse ett dataskyddsbud.

Det ingår i IMY:s uppdrag att främja det praktiska dataskyddsarbetet. Med den här studien vill vi öka kunskapen om dataskyddsbudens förutsättningar att arbeta med dataskyddsfrågor och ta reda på hur väl frågor om integritet och dataskydd är integrerade i offentliga och privata verksamheter. Det gör vi bland annat för att bättre kunna stötta dataskyddsbuden i deras arbete.

Dataskyddsbud för 800 verksamheter har deltagit

För att få svar på våra frågor skickades i mars 2022 drygt 4 600 webbenkäter till verksamheter som hade registrerat ett dataskyddsbud hos IMY. Dataskyddsbud i 800 verksamheter, eller drygt 2 av 10 verksamheter, svarade på webbenkäten. Deltagarfrekvensen är alltså relativt låg, och resultaten är därför inte representativa för alla verksamheter med dataskyddsbud. I stället ger svaren en bild av hur dataskyddsbud i dessa 800 verksamheter upplever situationen i den egna organisationen.

Frågorna behandlar

- om dataskyddsbuden har tillräckliga resurser för att bedriva ett effektivt dataskyddsarbete
- hur dataskyddsarbetet behöver vara organiserat för att vara effektivt
- vilka de största utmaningarna för det praktiska dataskyddsarbetet är just nu.

Dataskyddsbudens relativt låga deltagande i webbundersökningen gör det svårt för oss att dra slutsatser när vi jämför resultatet från vår undersökning med resultatet från undersökningen 2019. Därför drar vi slutsatser med stor försiktighet. Jämförelsen ger framför allt signaler om kortsiktiga trender.

Rapportens disposition

Kapitel 1 redogör för om dataskyddsbuden har tillräckliga resurser för att bedriva ett effektivt dataskyddsarbete. Bland annat undersöker vi om dataskyddsbuden upplever att de har rätt resurser, om arbetstiden räcker till och om de får tillräckligt med kompetensutveckling.

Kapitel 2 redogör för hur dataskyddsarbetet behöver vara organiserat för att vara effektivt. Bland annat undersöker vi om dataskyddsbuden tycker att de har möjlighet att påverka, om de får stöd i sitt arbete och om de upplever att organisationen följer sina egna riktlinjer och rutiner.

Kapitel 3 redogör för vilka de största utmaningarna för det praktiska dataskyddsarbetet är just nu. Vi jämför resultaten med undersökningen 2019, för att kunna upptäcka betydelsefulla förändringar över tid.

Bilaga 1 beskriver undersökningen mer detaljerat och bilaga 2 innehåller fördjupad information med ytterligare figurer och jämförelser med 2019.

Kapitel 1.

Hälften av dataskyddsbuden har tillräckligt med tid för ett effektivt dataskyddsarbete

Det praktiska dataskyddsarbetet bedrivs i stora delar av landets alla dataskyddsbuden. IMY gör bedömningen att det är viktigt att dataskyddsbudet får både tillräckliga och rätt resurser för att kunna utföra sina uppgifter inom organisationen. Till exempel måste dataskyddsbudet ha tillräckligt med tid för uppgifterna, och få tillgång till den information som behövs. Dataskyddsbudet måste också kunna upprätthålla sin sakkunskap, till exempel genom kompetensutveckling.

Resultat i korthet

- Vart fjärde dataskyddsbud har ingen särskilt avsatt tid för dataskyddsfrågor.
- Varannan tycker att den avsatta tiden för dataskyddsfrågor är tillräcklig.
- Sju av tio anser sig få tillräcklig utbildning och kompetensutveckling i rollen.

Vad gör ett dataskyddsbud?

Den som behandlar personuppgifter måste i vissa fall utse ett dataskyddsbud. Dataskyddsbudet ska kontrollera att organisationen följer dataskyddsförordningen genom att bland annat

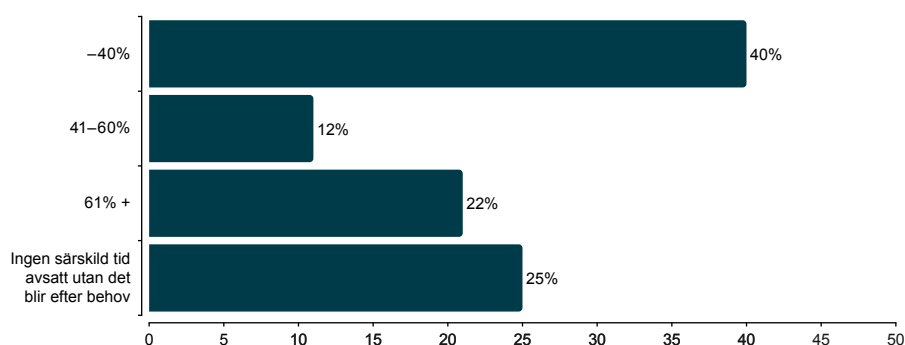
- informera och ge råd till den personuppgiftsansvariga
- övervaka efterlevnaden av dataskyddsförordningen och annan dataskyddslagstiftning
- samarbeta med tillsynsmyndigheten och fungera som kontaktpunkt för tillsynsmyndigheten.

Var fjärde har ingen särskild avsatt tid för dataskyddsfrågor

Fyra av tio dataskyddsombud som deltog i undersökningen har mindre än 40 procent av sin tid vikt åt dataskyddsarbete. Var fjärde har inte heller någon särskilt avsatt tid för dataskyddsfrågor, utan arbetstiden avsätts efter behov. Det är relativt ovanligt att dataskyddsombud ägnar merparten av eller hela sin arbetstid åt dataskyddsfrågor.

Figur 1

Ungefär hur stor del av din totala arbetstid är avsatt för att arbeta med dataskyddsfrågor?

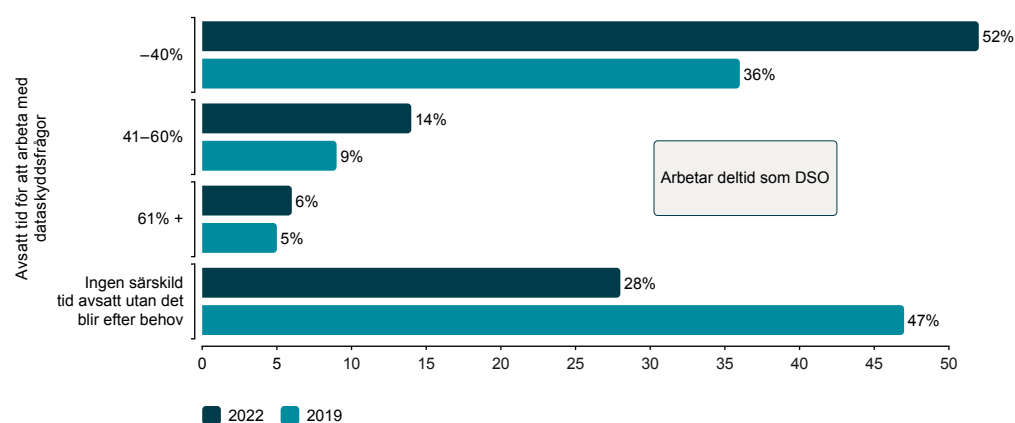
Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer.

Fler dataskyddsombud arbetar deltid med dataskyddsfrågor jämfört med 2019

Hälften, 52 procent, av de som arbetar deltid som dataskyddsombud uppger att mindre än 40 procent av arbetstiden är vikt för arbete med dataskyddsfrågor. Jämfört med 2019 har betydligt fler dataskyddsombud på deltid avsatt tid för arbete med frågorna. Då uppgav betydligt fler som arbetade deltid som dataskyddsombud att de inte hade avsatt någon särskild tid för dataskyddsfrågor, utan att arbetet utfördes efter behov. Förändringen kan vara ett tecken på att dataskyddsarbetet har blivit mer formaliserat de senaste tre åren.

Figur 2

Ungefär hur stor del av din totala arbetstid är avsatt för att arbeta med dataskyddsfrågor?

Källa: Sifo. Bas: Arbetar deltid för jämförelse, 520 intervjuer (2022), 1 193 intervjuer (2019).

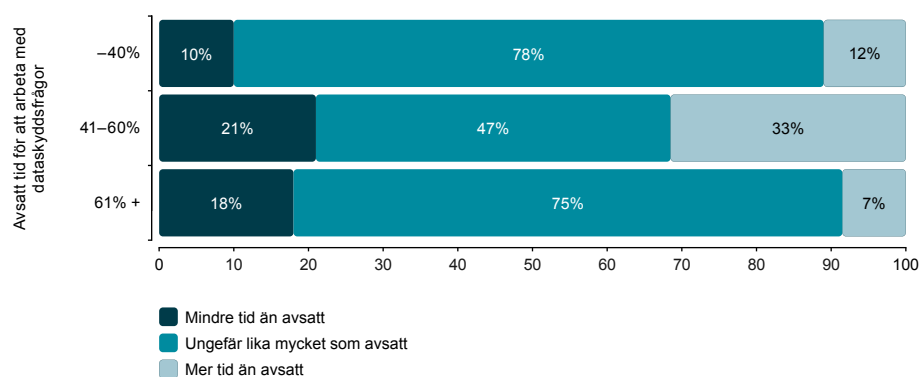
Många arbetar mer än den tid som är avsatt för dataskyddsfrågor

Många dataskyddsombud verkar arbeta mer än den tid som är avsatt för dataskyddsfrågor. Det gäller särskilt dataskyddsombud som har avsatt 41–60 procent av sin arbetstid för dataskyddsfrågor.

Figur 3

Ungefär hur stor del av din totala arbetstid sätter du faktiskt av för att arbeta med dataskyddsfrågor?

Andelar beräknade utifrån ett 10-procentigt intervall för avsatt tid mot faktisk arbetstid med dataskyddsfrågor.

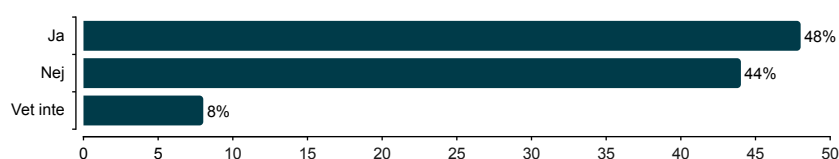
Källa: Sifo. Bas: De som uppgett avsatt arbetstid 0–100%, 598 intervjuer varav 318 intervjuer (-40%), 100 intervjuer (41–60%), 180 intervjuer (61%+).

Hälften tycker att de har tillräckligt med tid för dataskyddsförfrågor

Hälften av dataskyddsbuden uppger att den tid de har avsatt för dataskyddsförfrågor är tillräcklig, 48 procent. Nästan lika många uppger att den avsatta tiden inte är tillräcklig, 44 procent.

Figur 4

Finns tillräckligt med tid avsatt för att du på ett tillfredsställande sätt ska hinna med att arbeta med dataskyddsförfrågor?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer.

Kommentar

Ett annat resultat – som inte syns i figuren – är att en något större andel dataskyddsbuden i privata företag har tillräckligt med tid avsatt för dataskyddsförfrågor, 54 procent, än dataskyddsbuden i offentlig sektor. Det är också vanligare att dataskyddsbuden som arbetar heltid tycker att den avsatta tiden för dataskyddsförfrågor är tillräcklig, 64 procent, än dataskyddsbuden som arbetar deltid, 43 procent.

Det är positivt att så många som hälften bland dataskyddsbuden, särskilt i privata företag och de som arbetar heltid, tycker att de har tillräckligt med tid avsatt. Samtidigt tycker nästan lika många att de inte hinner med sitt arbete med dataskyddsförfrågor – i varje fall inte på ett tillfredsställande sätt.

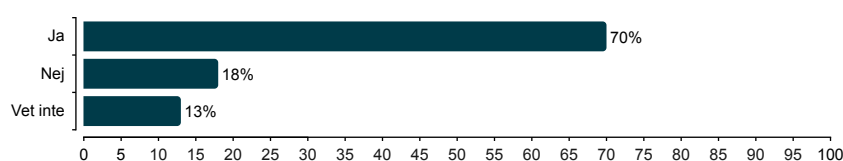
Vi anser att det är viktigt att alla landets dataskyddsbuden får adekvata förutsättningar, till exempel tillräcklig arbetstid, att kunna utföra sitt uppdrag som dataskyddsbuden väl.

■ 7 av 10 får tillräcklig utbildning och kompetensutveckling

En majoritet av dataskyddsombuden anser att de får den utbildning och kompetensutveckling som krävs för att kunna arbeta med dataskyddsfrågor i organisationen, 70 procent. Samtidigt anser var femte att de inte får tillräckligt med utbildning och kompetensutveckling i rollen som dataskyddsombud, 18 procent.

Figur 5

Anser du att du får den utbildning och kompetensutveckling som krävs för att kunna arbeta med dataskyddsfrågor i organisationen?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer.

Kommentar

Det praktiska dataskyddsarbetet är kunskapsintensivt och ställer höga krav på dataskyddsombuden och på den organisation de verkar inom. För sitt uppdrag behöver dataskyddsombud ha goda kunskaper om dataskyddsförordningen. Dessutom behöver de känna till den egna organisationens verksamhet, hur organisationen behandlar personuppgifter och hur organisationens informations- och it-säkerhet fungerar. För att lyckas med att etablera en dataskyddskultur inom organisationen behöver därför dataskyddsombuden få utbildning och kompetensutveckling. Det är avgörande för att dataskyddsarbetet ska fungera i praktiken.

Vi anser att det är positivt att så många tycker att de får tillräcklig utbildning och kompetensutveckling för sin roll, men det finns fortfarande mer kvar att göra i vissa verksamheter.

Kapitel 2.

Mindre än hälften anser att dataskyddsarbetet är systematiskt

För att få till stånd ett systematiskt och kontinuerligt arbete med integritets- och dataskyddsfrågor är det avgörande att det både finns kunskap om dataskyddsförordningen och engagemang för frågor som rör integritet och dataskydd i organisationens ledning. Därför är det oroande att mindre än hälften anser att den egna organisationen arbetar kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor.

Resultat i korthet

- 4 av 10 anser att den egna organisationen arbetar kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor.
- Hälften upplever att de får gehör för dataskyddsfrågor från ledningen eller den personuppgiftsansvariga.
- Hälften upplever att de inte blir involverade i god tid.
- Dataskyddsombud på heltid upplever uppdraget som mer tydligt än de som arbetar halvtid i rollen.

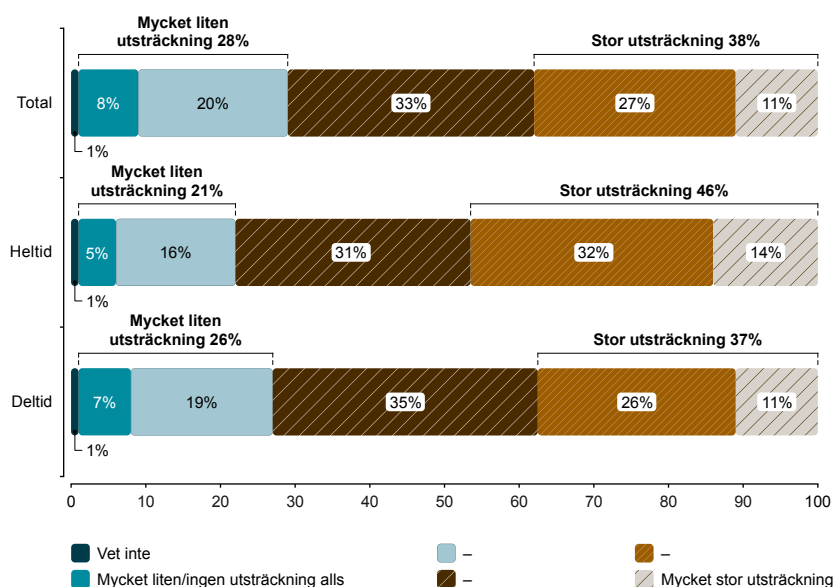
Knappt 4 av 10 anser att den egna organisationen arbetar kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor

Mindre än hälften av dataskyddsombuden anser att den egna organisationen i stor utsträckning arbetar kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor, 38 procent. Knappt 3 av 10 rapporterar att dataskyddsarbetet bara i mycket liten utsträckning, eller också inte alls, präglas av systematik och kontinuitet.

Fler dataskyddsombud på heltid anser att dataskyddsarbetet är systematiskt och kontinuerligt, 46 procent. Motsvarande siffra för dataskyddsombud på deltid är 37 procent.

Figur 6

I vilken utsträckning arbetar din organisation kontinuerligt och systematiskt med dataskyddsfrågor?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer, 189 (heltid), 520 intervjuer (deltid).

Kommentar

Systematiskt dataskydd är att arbeta förebyggande och kontinuerligt med dataskydd i verksamheten, för att stärka integriteten för de personer vars personuppgifter verksamheten behandlar.

Genom att integrera dataskyddet i organisationens ordinarie styr-, stöd- och kärnprocesser, blir dataskyddet en naturlig del inom utvecklings-, förändrings- och förbättringsprocesserna, liksom i övriga processer. Det handlar bland annat om att anpassa de organisatoriska och tekniska åtgärderna utifrån den senaste utvecklingen, kostnaderna för genomförandet och behandlingens art, omfattning, sammanhang och ändamål samt riskerna för fysiska personers friheter och rättigheter. Syftet är att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå för personuppgifter i förhållande till risken för personers friheter och rättigheter.

Det är positivt att nästan 4 av 10 dataskyddsombud rapporterar att den egna organisationen i stor utsträckning arbetar systematiskt och kontinuerligt med dataskydd. Samtidigt vittnar nästan 3 av 10 dataskyddsombud i de verksamheter som ingår i undersökningen om det omvända: Dataskyddsarbetet i den egna organisationen präglas bara i mycket liten utsträckning eller inte alls av systematik och kontinuitet fyra år efter införandet av dataskyddsförordningen.

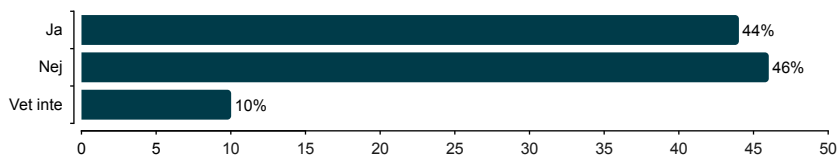
■ Nära hälften upplever att de inte blir involverade i god tid

Nära hälften av dataskyddsombuden tycker att de inte blir involverade i god tid i projekt där beslut fattas som får följder för dataskyddet. Lika många tycker att de blir involverade i god tid.

Vanligast är att dataskyddsombuden involveras i innovations-, utvecklings- eller förändringsarbete som kan beröra personuppgifter under arbetets gång, 49 procent. Bara en tiondel involveras från start. En femtedel blandas in först i slutskedet av arbetet. Det förekommer att dataskyddsombuden inte alls involveras eller först efter att beslut har fattas, vilket framgår av figur 8.

Figur 7

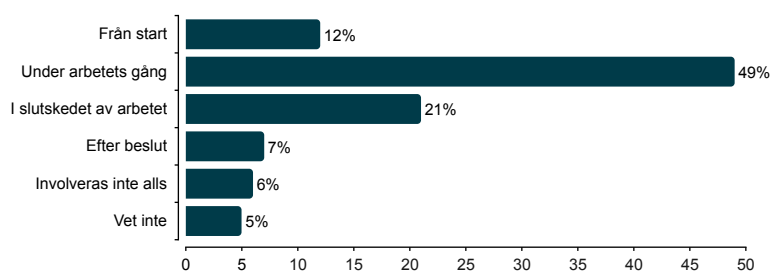
Om du blir involverad, sker det i god tid?

Källa: Sifo. Bas: De som uppger att de i någon utsträckning blir involverade i projekt där beslut fattas som får följder för dataskyddet, 757 intervjuer.

Figur 8

När involveras du generellt sett i innovations-, utvecklings- eller förändringsarbete som kan beröra personuppgifter i din organisation?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer.

Kommentar

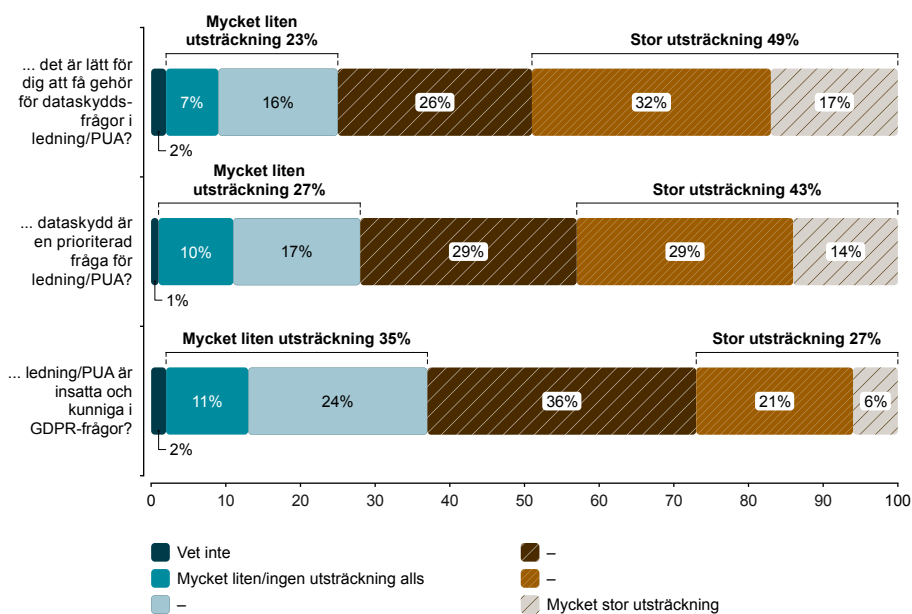
Resultatet visar att det finns ett förbättringsbehov. Dataskyddsombud behöver involveras i god tid i organisationens dataskyddsarbete, så att de kan bedriva arbetet på ett kontinuerligt och systematiskt sätt. Det gäller inte minst viktiga processer och olika utvecklingsarbeten som kan beröra verksamhetens förmåga att skydda de personuppgifter som verksamheten behandlar.

■ Hälften får gehör för dataskyddsfrågor från ledning

Hälften av dataskyddsombuden tycker att det är relativt lätt att få gehör för dataskyddsfrågor i ledningen. Drygt 4 av 10 tycker att ledningen prioriterar dataskyddsfrågor. Samtidigt upplever bara var fjärde att ledningen är insatt och kunnig i frågor om dataskydd.

Figur 9

I vilken utsträckning upplever du att ...

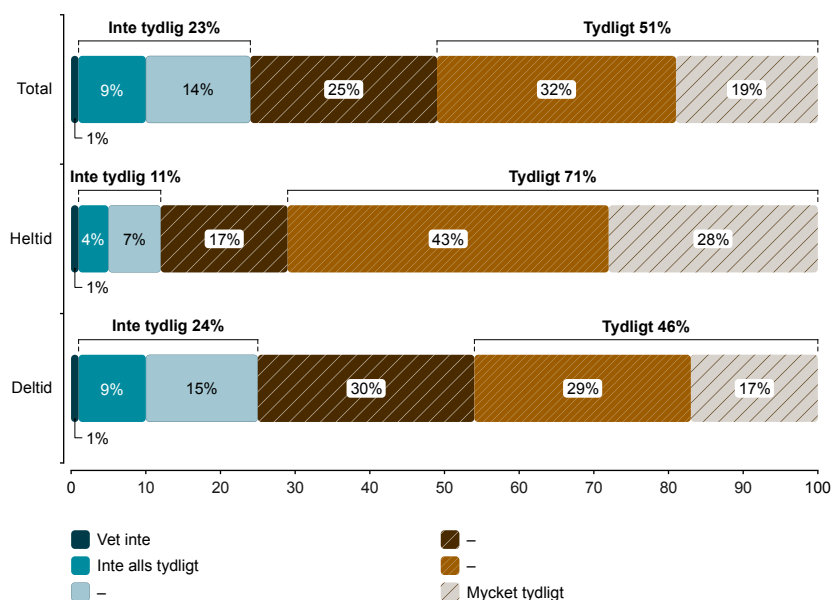
Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer.

Dataskyddsbud på heltid upplever uppdraget som mer tydligt

Varannan uppger att de tycker att uppdraget som dataskyddsbud är ganska eller mycket tydligt när det gäller vad de ska åstadkomma och leverera, 51 procent. Samtidigt tycker nästan var fjärde att uppdraget inte är tydligt, 23 procent. Det är vanligare att dataskyddsbud på deltid anser att uppdraget är otydligt, 24 procent, än de som arbetar heltid som dataskyddsbud, 11 procent.

Figur 10

Hur tydligt upplever du att ditt uppdrag som dataskyddsbud är när det gäller vad du ska åstadkomma och leverera?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer, 189 intervjuer (heltid), 520 intervjuer (deltid).

Kommentar

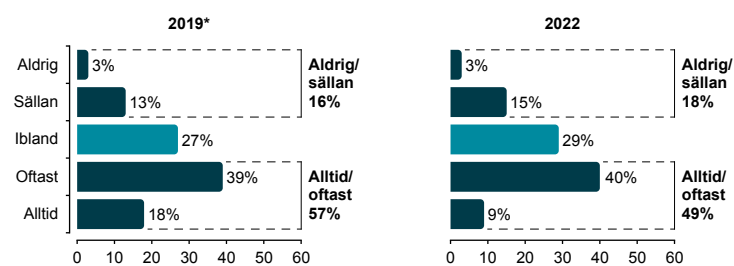
Resultatet ger en signal om att dataskyddsarbetet som bedrivs på deltid oftare är förknippat med en otydlig uppdragsbeskrivning. Dataskyddsbud på deltid vet inte i lika stor utsträckning vad de ska åstadkomma och vad de ska leverera. De befinner sig oftare i en arbetssituation som präglas av otydliga förväntningar.

■ Färre är involverade i beslut som rör dataskyddet än 2019

Färre dataskyddsombud i årets undersökning anser att de blir involverade i projekt eller beslut som påverkar dataskyddet än 2019. Hälften blir – ofta eller alltid – involverade i projekt eller andra sammanhang där beslut fattas som får följder för dataskyddet, 49 procent, medan en femtedel uppger att de – sällan eller aldrig – blir involverade i projekt, 18 procent.

Figur 11

I vilken utsträckning blir du involverad i projekt eller andra sammanhang där beslut fattas som får följder för dataskyddet?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer (2022), 1 687 intervjuer (2019).

*OBS Svarsalternativ "Vet inte" presenterades inte 2019, för 2022 var det 3% som uppgav "vet inte".

Kommentar

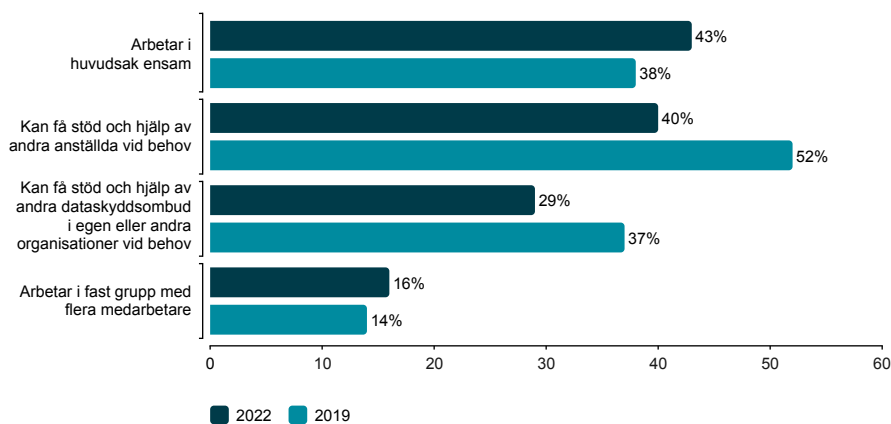
Resultatet för 2022 tyder på att dataskyddsombud i de verksamheter som deltagit i undersökningen ännu inte regelbundet involveras när viktiga beslut med bäring på organisationens dataskyddsarbete fattas.

■ Färre kan vid behov få stöd och hjälp än 2019

Färre dataskyddsbud i årets undersökning anser att de vid behov kan få stöd och hjälp av andra än 2019. I årets undersökning uppger nära hälften att de arbetar i huvudsak ensamma, 43 procent. Nästan lika många uppger att de kan få stöd och hjälp av andra anställda vid behov, 40 procent. Det är relativt ovanligt att arbeta i fast grupp med flera medarbetare, 16 procent.

Figur 12

Arbetar du i huvudsak ensam eller kan du få stöd och hjälp av andra anställda eller andra dataskyddsbud i ditt arbete med dataskyddsfrågor? Flera svar möjliga

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer (2022), 1 687 intervjuer (2019).

Kommentar

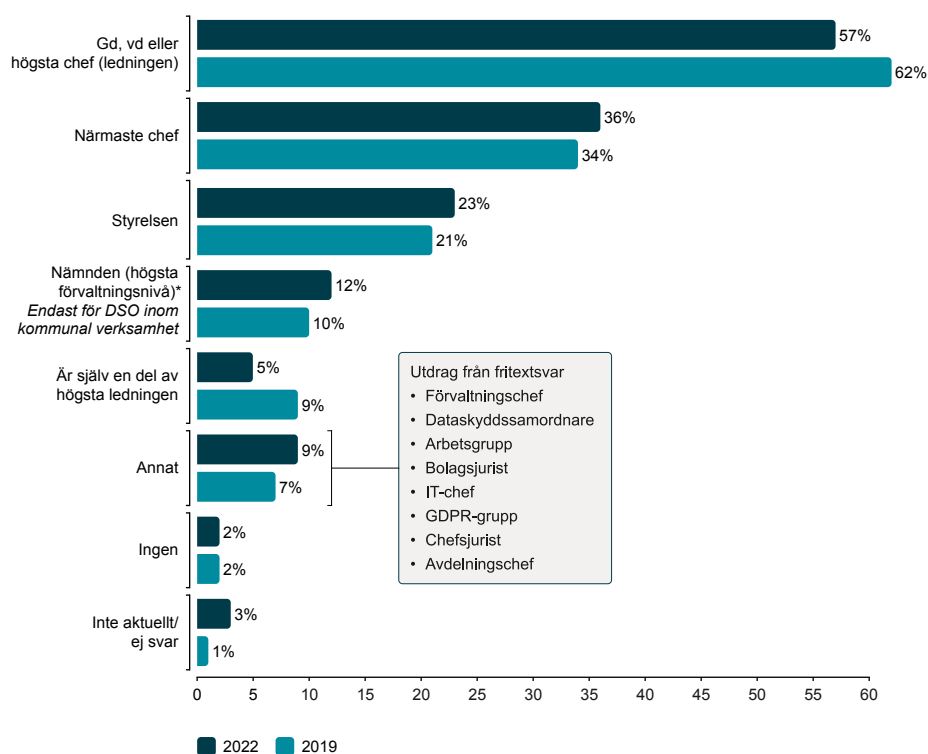
I mätningen 2019 rapporterade dataskyddsbud i högre grad att de vid behov kunde få stöd och hjälp av andra. Detta kan vara en signal om att det kan ha blivit svårare för dataskyddsbuden att få stöd och hjälp, och att arbetet med dataskyddsfrågor alltmer har blivit ett ensamarbete.

■ Vanligast att rapportera till ledningen

De flesta dataskyddsombud rapporterar till gd, vd eller högsta chef (ledningen), 57 procent. En dryg tredjedel rapporterar till närmaste chef, 36 procent. Mindre vanligt är att rapportera till förvaltningschef, dataskyddssamordnare, arbetsgrupp, bolagsjurist, it-chef, GDPR-grupp, chefsjurist eller avdelningschef, 9 procent.

Figur 13

Vilka rapporterar du till i frågor som rör dataskydd? *Flera svar möjliga*

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer (2022), 1 687 intervjuer (2019).

*Nämnden presenterades endast som svarsalternativ till de som uppgett verksam inom kommun.

Kommentar

Jämfört med 2019 visar årets undersökning på relativt små förändringar i vem dataskyddsombuden rapporterar till.

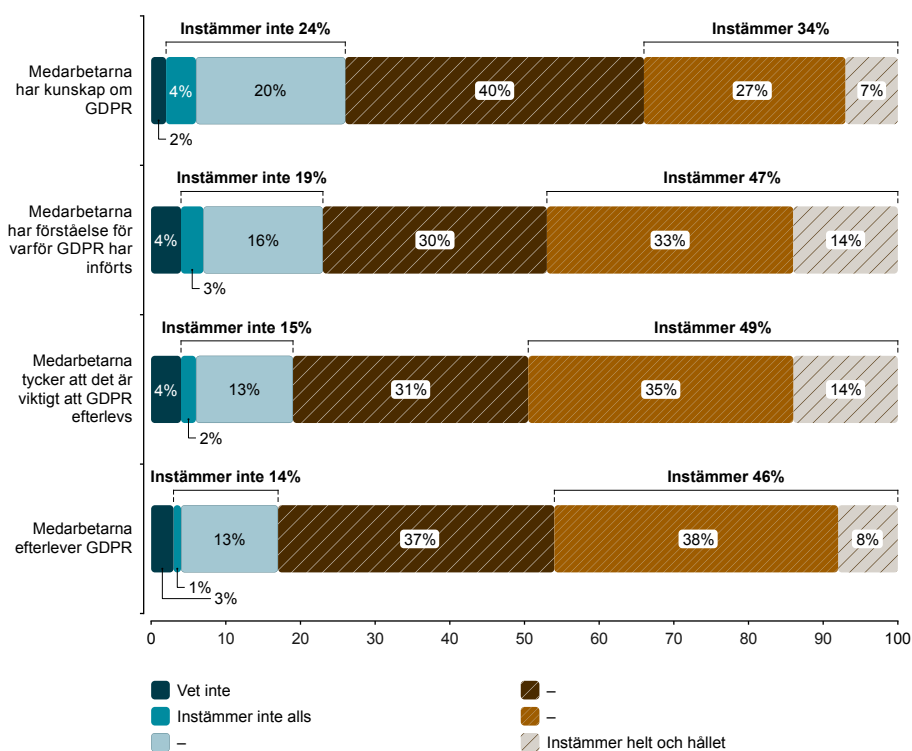
■ Splittrad bild av läget

Resultaten ger en splittrad bild av hur läget ser ut i olika organisationer. Till exempel instämmer vart tredje dataskyddsombud i påståendet att medarbetarna i den egna organisationen har kunskaper om dataskyddsförordningen, 34 procent. Samtidigt uppger dock vart fjärde dataskyddsombud att så är inte läget i deras organisation, 24 procent.

På ett liknande sätt beskriver nästan hälften av dataskyddsombud att medarbetarna i deras organisation efterlever dataskyddsförordningen, 46 procent, medan andra beskriver den omvända situationen, 14 procent.

Figur 14

I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden om din organisation?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer.

Kommentar

Införandet av dataskyddsförordningen i praktiken kräver ett samspel på flera nivåer i organisationen. Genom resurssatsning och prioriteringar sätter ledningen ramarna för organisationens dataskyddsarbete. Ledningen bör också skapa goda förutsättningar för dataskyddsombudets arbete med dataskyddsfrågor. Men lika viktig är den enskilda medarbetaren. Det är inte möjligt att leva upp till kraven i dataskyddsförordningen och skapa ett fungerande dataskydd i praktiken utan att den enskilda medarbetaren följer interna riktlinjer och rutiner som syftar till att skydda personuppgifter.

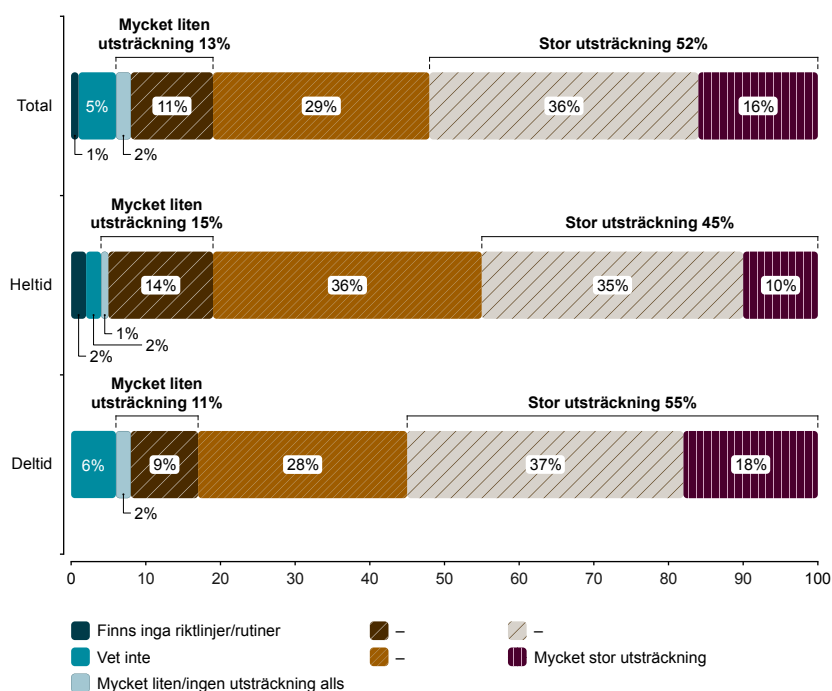
Det är bekymmersamt ifall så många som hälften av medarbetarna inte har tillräcklig kunskap om den egna organisationens interna riktlinjer och rutiner för hur personuppgifter ska behandlas och därmed inte har förutsättningar för att följa dessa. Det är även bekymmersamt om inställningen är att det inte är viktigt att dataskyddsförordningen efterlevs. Det skapar inte bra förutsättningar för den faktiska efterlevnaden. Som myndighet ser vi en ökad risk att personuppgiftsincidenter kan inträffa i organisationer som inte lyckats skapa den förståelse, kunskap och acceptans hos sina medarbetare som krävs för att hela organisationen ska kunna uppfylla de gemensamma regler som gäller i Europa till skydd för individens personliga uppgifter och den personliga integriteten. I återkommande sammanställningar av de personuppgiftsincidenter som anmäls till IMY har vi kunnat konstatera att den vanligaste orsaken till att incidenter inträffar uppges vara kopplade till den mänskliga faktorn. En återkommande rekommendation har därför varit att säkerställa att medarbetarna kan ta sitt ansvar för att säkerställa personuppgiftsbehandlingen genom kontinuerlig utbildning.

Hälften uppger att riktlinjer och rutiner efterlevs i stor utsträckning

Drygt hälften uppger att organisationen i stor utsträckning följer de egna riktlinjerna och rutinerna för hur personuppgifter ska hanteras enligt dataskyddsförordningen, 52 procent. Samtidigt anser var tionde att de bara följs i mycket liten utsträckning, eller inte alls, 13 procent. Färre dataskyddsombud på heltid anser att riktlinjer och rutiner inom den egna organisationen efterlevs i stor utsträckning, 45 procent. Motsvarande siffra för dataskyddsombud som arbetar på deltid är 55 procent.

Figur 15

I vilken utsträckning efterlevs organisationens riktlinjer och rutiner för hur personuppgifter ska hanteras och användas i enlighet med GDPR?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer, 189 intervjuer (heltid), 520 intervjuer (deltid).

Kommentar

Interna riktlinjer och rutiner finns för att säkerställa och underlätta för hela organisationen att leva upp till de krav som ställs enligt dataskyddsförordningen. Det är därför problematiskt att nästan hälften av alla dataskyddsombud uppger att

- man inte vet om riktlinjer och rutiner följs
- det inte finns några riktlinjer och rutiner i organisationen
- de riktlinjer och rutiner som finns bara följs i mycket liten utsträckning eller inte alls.

Kapitel 3.

Största utmaningarna: Skapa fungerande rutiner och få dataskyddsreglerna att samspele med verksamheten

Det praktiska dataskyddsarbetet verkar ha kommit in i en ny fas jämfört med 2019. De initiala svårigheterna att förstå och implementera de krav som dataskyddsförordningen ställer på personuppgiftsansvariga verkar ha minskat tydligt – i varje fall i de organisationer som ingår i undersökningen. I stället vittnar nu dataskyddsombuden om att det är en stor utmaning att bestämmelserna ses som ett hinder för verksamheten och att dataskyddsförordningen försvårar arbetet för den egna organisationen.

Resultat i korthet

- De två största utmaningarna är att få till fungerande rutiner och processer.
- Allt fler dataskyddsombud uppger att den största utmaningen är att dataskyddsreglerna hindrar eller försvårar verksamheten.
- Allt fler dataskyddsombud upplever att det största problemet är bristande engagemang och låg kunskap hos ledningen.
- Allt färre dataskyddsombud upplever att tolkningen av bestämmelserna är en stor utmaning.

■ De största utmaningarna

Att genomföra de krav som ställs vid behandling av personuppgifter i dataskyddsförordningen i den dagliga verksamheten kräver ett ständigt pågående arbete för alla organisationer som hanterar personuppgifter. Vad som beskrivs som stora utmaningar av dataskyddsombuden kommer därför att förändras över tid.

I årets undersökning fick dataskyddsombuden utifrån tolv alternativ välja vilka de största utmaningarna med dataskyddsförordningen är. Dataskyddsombuden kunde markera flera alternativ. När vi sammanställer resultatet uppstår en lista som visar vad de flesta dataskyddsombuden upplever som utmanande.

Figur 16

Sammanställning av resultat från 2019 och 2022

De största utmaningarna med dataskyddsförordningen	2019		2022		Kortsiktig trend
	Placering	Andel	Placering	Andel	
Att få till fungerande rutiner och processer	1	50%	2	47%	→
Oklart hur bestämmelserna ska tolkas	2	45%	5	29%	↓
Dataskyddsförordningen upplevs hindra/försvåra verksamheten	3	36%	1	49%	↑
Gränsdragning mellan att balansera rådgivning och kontroll i rollen som dataskyddsombud	4	33%	3	39%	→
Gamla it-system	5	32%	6	25%	→
Brist på personal	6	31%	4	36%	→
Svårt att få medarbetarna i organisationen att arbeta efter dataskyddsförordningen	7	24%	7	24%	→
Brist på ekonomiska resurser för t.ex. investeringar	8	18%	11	15%	→
Bristande engagemang hos ledningen	9	15%	8	23%	↗
Låg kunskap hos ledningen	10	14%	9	22%	↗
Svårt att få gehör hos ledningen	11	11%	10	16%	→
Att förstå vilket skadeståndsansvar dataskyddsförordningen medför	12	6%	12	6%	→

Källa: Sifo respektive Novus. Bas: Samtliga, 805 intervjuer (2022), 1 687 intervjuer (2019).

Figur 16 visar placeringen för de tolv alternativen på listan 2019 respektive 2022 och hur stor andel av dataskyddsombuden som valde olika alternativ. Dessutom ger pilarna i figuren en antydning om i vilken riktning förändringen har gått (↑ anger tydligt stigande tendens mot 2019, ↓ anger tydligt fallande tendens mot 2019, → anger oförändrat läge mot 2019, ↗ anger något stigande tendens mot 2019).

Citat ur fritextsvaren

Stor skillnad mellan praktik och regelverk.

Varierande förståelse och intresse för vikten av lagefterlevnad.

Att hinna med allt som jag som [dataskyddsombud] anser bör göras på den tid som finns avsatt samt att hitta utbildningar på relevant nivå för att bygga kompetens. Tycker ofta att utbildningar håller alldeles för grundläggande nivå.

Att tvingas bryta mot GDPR:s bestämmelser som tredjelandsöverföringar, molntjänster och att få [den personuppgiftsansvariga] att ta sitt ansvar. Jag upplever att [den personuppgiftsansvariga] anser sig ha tagit sitt GDPR-ansvar genom att utse ett dataskyddsombud. Sedan skickas personuppgifter till USA och andra ställen utan reflektion. IMY lämnar heller ingen vägledning, så det blir ensamt.

Lathund för utbildning av personalgruppen vore bra att ha.

Oklart regelverk för ideella organisationer.

Ägaren är en internationell koncern med policyer och riktlinjer på engelska.

Mer stöd från IMY behövs för tolkning av lagstiftning och kvittens av lösning.

Kommentar

Det praktiska dataskyddsarbetet verkar ha kommit in i en ny fas. De initiala svårigheterna med att genomföra de krav som ställs vid behandling av personuppgifter i dataskyddsförordningen på den egna verksamheten har tydligt minskat – i varje fall i de 800 verksamheter som ingår i undersökningen. Även om detta är ett förväntat resultat efter fyra år med dataskyddsförordningen, så anser vi att utvecklingen är positiv.

I stället vittnar nu dataskyddsombuden om ett emellanåt tungt förändringsarbete, där dataskyddsförordningens bestämmelser ses som ett hinder för verksamheten och som något som försvårar arbetet i den egna organisationen. Vi har förståelse för det och för att förändringsprocesser och att implementera ett systematiskt och kontinuerligt dataskyddsarbete är krävande. Det ställer nya krav på alla nivåer i organisationen – av den enskilda medarbetaren, av dataskyddsombudet och av ledningen.

Än mer krävande blir det för dataskyddsombud som arbetar i organisationer med en passiv ledning. Fler dataskyddsombud än tidigare vittnar om både bristande engagemang och låg kunskap hos den egna ledningen. Det är ledningen som anger tonen, sätter ambitionsnivån som ska gälla i organisationen, prioriterar resurser och utvecklingsmedel samt beskriver vad som förväntas av medarbetarna i dataskyddsarbetet. Utan att högsta ledningen engagerar sig i dataskyddsfrågorna kommer verksamheten ha fortsatta utmaningar i implementeringen och efterlevnaden av dataskyddsreglerna och dataskyddsombuden kommer ha en utmanande roll att fylla.

Bilaga 1.

Metod och avgränsningar

Om undersökningen

IMY har gett Kantar Sifo i uppdrag att genomföra en webbenkätundersökning om dataskyddsarbetet i praktiken. Undersökningen syftar till att beskriva hur dataskyddsombud upplever sin situation och förutsättningar för att på ett tillfredsställande sätt kunna bedriva dataskyddsarbete inom den egna organisationen. Studien ger samtidigt en bild av hur långt olika verksamheter kommit i sitt arbete med integritet och dataskydd fyra år efter att dataskyddsförordningen trädde i kraft.

Undersökningen i korthet

- Metod: Webbenkät
- Urval: Intervjuer bland dataskyddsombud för verksamheter som behöver utse ett dataskyddsombud enligt dataskyddsförordningen
- Urvalet: 4 637 verksamheter
- Undersökningpopulationen efter bortfall: 3 557 verksamheter
- Antal svar: 805
- Deltagarfrekvens: 23 procent
- Fältperiod: 16–30 mars 2022

Om de svarande

Inbjudan till undersökningen skickades ut till registrerade dataskyddsombud för verksamheter som behöver utse ett dataskyddsombud enligt dataskyddsförordningen. Dataskyddsombud som ansvarar för 1–2 verksamheter fick en inbjudan för respektive verksamhet. Dataskyddsombud som ansvarar för 3 eller fler verksamheter fick en inbjudan till 2 av verksamheterna, som slumpades fram i urvalet för att undvika en alltför stor arbetsbörda för dataskyddsombuden. Varje enskild mejlinbjudan förtydligade vilken verksamhet som berördes. Under fältperioden skickades en påminnelseinbjudan till dem som dittills inte besvarat webbenkäten.

Felkällor och bortfall

Notera att det har uppstått felkällor i samband med urvalet.

- Nya dataskyddsombud hade tillträtt utan att detta registrerats och uppdaterats i IMY:s register.
- Inaktuella uppgifter om antalet verksamheter som dataskyddsombuden ansvarade för fanns med i registret.

De felaktiga respektive inaktuella uppgifterna i IMY:s register ledde till att personer som inte längre är verksamma som dataskyddsombud fick webbenkäten skickat till sig. Att vi av detta eller andra skäl inte alltid nådde fram till målgruppen blev uppenbart när webbenkäten returnerades till Sifo. En del tillfrågade ville inte delta i undersökningen och andra avbröt sitt deltagande. Bortfallet redovisas i tabellen.

Figur 17

Undersökning dataskyddsombud	Total	1 verksamhet	2 verksamhet	3 och fler verksamheter
Antal utskick till urval	4 637	2 813	712	1 112
Tillhör inte målgruppen (framkom i enkät)	693			
Vägrade att delta (framkom i enkät)	17			
Avbröt deltagande i enkät	370			
Antal utskick efter bortfall	3 557	2 047	588	922
Antal svar	805	426	137	242
Andel svar	23%	21%	23%	26%

Risk för snedvridning

På grund av undersökningens relativt låga deltagarfrekvensen – 23 procent – finns det en risk för snedvridning av resultaten. Det betyder att man inte kan vara säker på att de dataskyddsombud som besvarade webbenkäten återspeglar hela gruppen. Om fler deltagit i undersökningen hade resultatet blivit något förändrat. Resultaten som presenteras i den här rapporten är därför inte representativa, vilket starkt begränsar våra möjligheter att dra långtgående föra slutsatser som gäller på gruppnivå. I stället återspeglar resultaten i den här undersökningen läget för det praktiska dataskyddsarbetet våren 2022, som det upplevdes av de dataskyddsombud som deltog i undersökningen.

Osäkerhet vid jämförelser med 2019

Rapporten innehåller figurer som jämför resultat från vår undersökning 2022 med resultat från motsvarande undersökning 2019 som redovisas i Nationell integritetsrapport 2019 (Datainspektionens rapport 2019:2). Notera att undersökningen 2019 hade en högre deltagarfrekvens, 44 procent, och en något större undersökningspopulation, 3 851 verksamheter. Jämförelser måste göras med försiktighet.

Om Kantar Sifo

Kantar Sifo är ett analys- och undersökningsföretag som grundades 1954 och har sitt huvudkontor i Stockholm. Företaget följer de etiska reglerna för marknadsundersökningar som fastställts av European Society for Opinion and Market Research (ICC/ESOMAR). Dessutom övervakas undersökningsverksamheten i Sverige av Etiska rådet för marknadsundersökningar (ERM), vars uppgift är att se till att ESOMAR:s riktlinjer efterlevs av aktörer i branschen. Riktlinjerna hanterar bland annat skyddet av de svarandes anonymitet.

Bilaga 2.

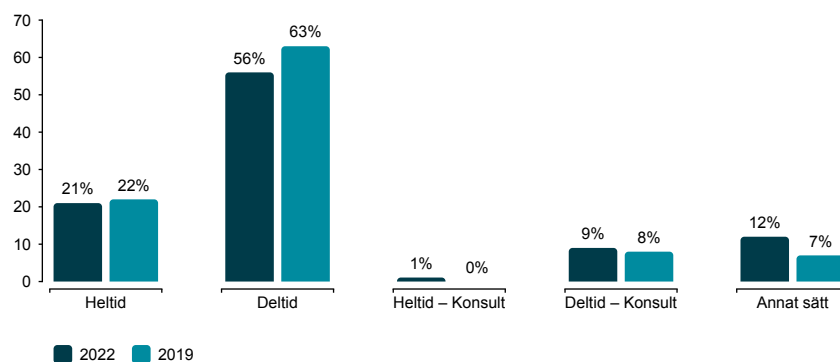
Ytterligare figurer och jämförelser med 2019

■ Hälften arbetar deltid med dataskyddsfrågor

Fler än hälften av dataskyddsombuden arbetar deltid med dataskyddsfrågor, medan var femte arbetar heltid med dataskyddsfrågor. De dataskyddsombud som arbetar med dataskyddsfrågor på konsultbasis uppger att det vanligtvis gör det på deltid. Var tionde dataskyddsombud arbetar som konsult på deltid med dataskyddsfrågor.

Figur 18

Arbetar du som dataskyddsombud på heltid eller deltid?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer (2022), 1 687 intervjuer (2019).

Kommentar

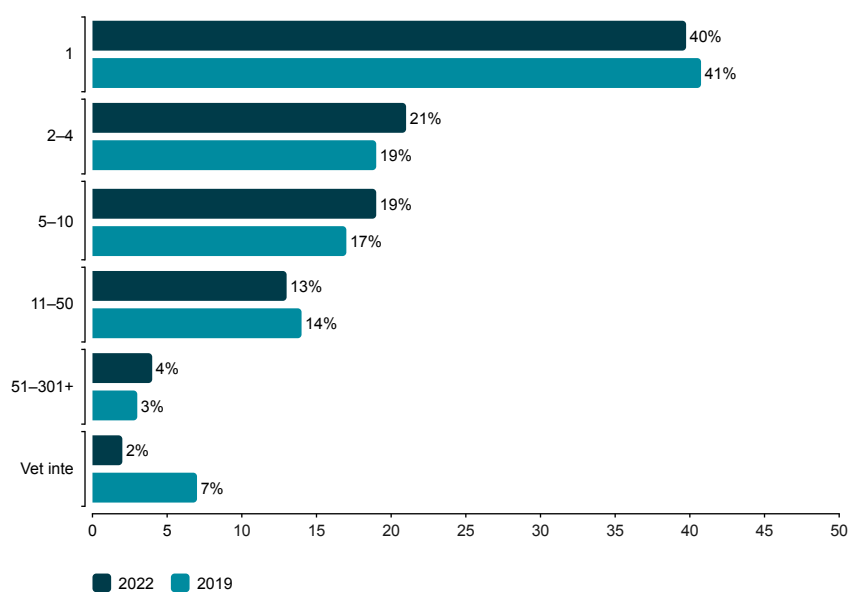
Det övergripande mönstret är oförändrat från 2019. Deltid var vanligast även då.

■ De flesta ansvarar för flera verksamheter

Fler än hälften av dataskyddsombuden ansvarar fler än en verksamhet. Fyra av tio uppger att de bara ansvarar för en verksamhet.

Figur 19

Hur många verksamheter, dvs personuppgiftsansvariga (PUA), omfattar ditt ansvar som dataskyddsombud?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer (2022), 1 687 intervjuer (2019).

Kommentar

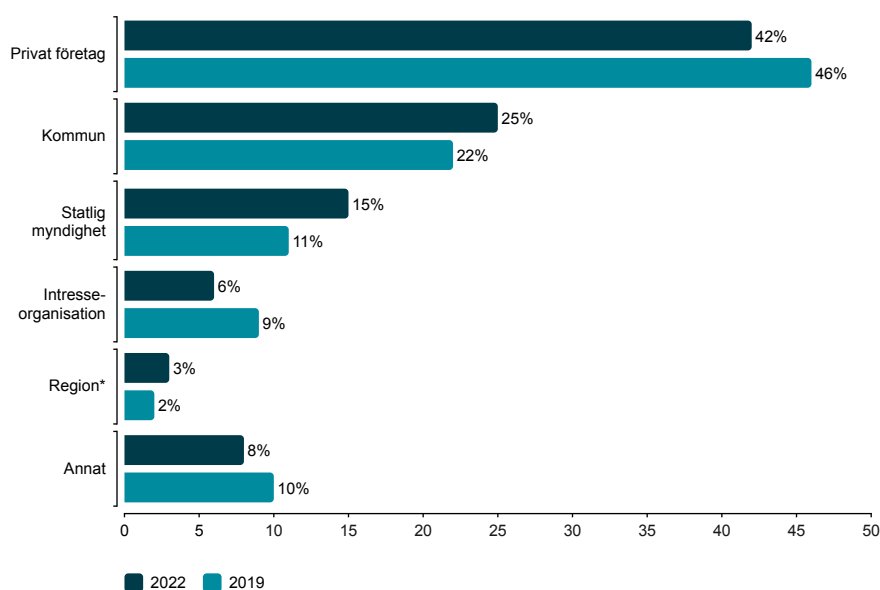
Det övergripande mönstret är oförändrat från 2019. Att vara dataskyddsombud för fler verksamheter var vanligast även då.

■ De flesta dataskyddsombud arbetar i privata företag

4 av 10 dataskyddsombud arbetar i privata företag, 42 procent. Resten arbetar inom kommuner, 25 procent, statliga myndigheter, 15 procent, intresseorganisationer, 6 procent, regioner, 3 procent, och annat, 8 procent.

Figur 20

Vilken typ av verksamhet är/tillhör er organisation?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer (2022), 1 687 intervjuer (2019).
*Svarsalternativet formulerades "Landsting" 2019.

Kommentar

Notera att resultatet inte visar den faktiska fördelningen bland dataskyddsombud i Sverige, utan visar fördelningen bland de inkomna svaren. Vi vet inte i vilken utsträckning fördelningen i kartläggningen stämmer överens med fördelningen i Sverige totalt sett. Därmed saknar vi kunskap om det eventuellt finns en snedvridning i vår kartläggning för 2022 jämfört med Sverige totalt sett, och resultatet är alltså inte representativt för alla verksamheter.

Det övergripande mönstret vad gäller fördelningen bland de deltagande verksamheterna är dock i princip oförändrat från 2019.

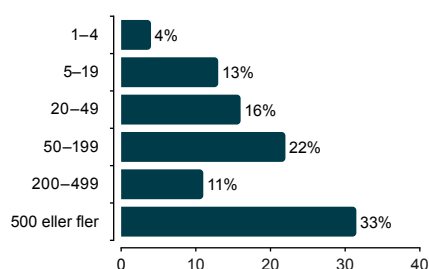
De flesta arbetar på mindre privata företag, regioner och organisationer

Två tredjedelar av dataskyddsombuden uppger att de arbetar på små eller medelstora privata företag, regioner eller intresseorganisationer. En tredjedel uppger att de arbetar på en arbetsplats med 500 eller fler anställda, 33 procent. Av de dataskyddsombud som besvarade enkäten och som arbetar på ett privat företag är flest verksamma inom följande branscher:

- bank/finans, 17 procent
- vård/omsorg, 17 procent
- data/it/telekom, 16 procent.

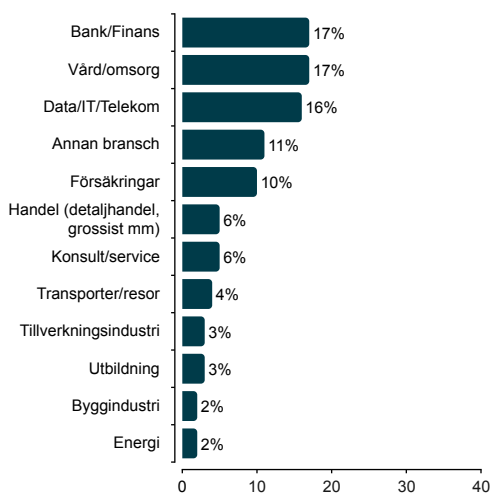
Figur 21

Verksamhet: *Privat företag/region/ intresseorganisation*
Hur många anställda har din arbetsplats totalt?

Verksamhet: *Privat företag*
I vilken av följande branscher verkar du?

OBS Endast branscher med minst 2 procent av DSO är presenterade

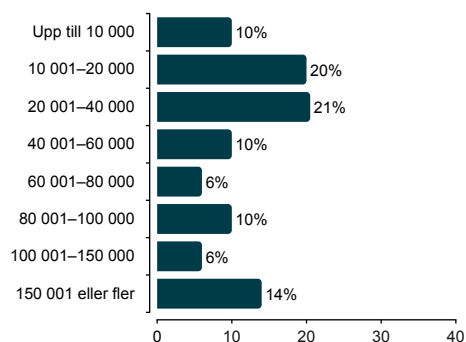
Källa: Sifo. Bas: Typ av verksamhet, 124 intervjuer (statlig myndighet), 203 intervjuer (kommun), 28 intervjuer (region), 339 intervjuer (privat företag), 45 intervjuer (intresseorganisation).

■ Om verksamheten – privata företag

Figur 22

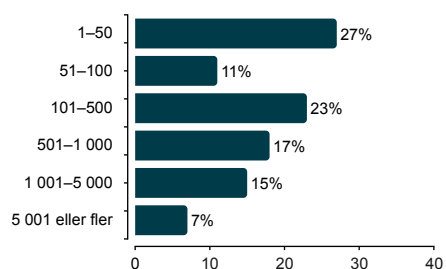
Verksamhet: *Kommun*

Hur många invånare bor det i kommunen du är verksam inom?

Verksamhet: *Statlig myndighet*

Hur många anställda har myndigheten totalt?

Källa: Sifo. Bas: Typ av verksamhet, 124 intervjuer (statlig myndighet), 203 intervjuer (kommun), 28 intervjuer (region), 339 intervjuer (privat företag), 45 intervjuer (intresseorganisation)

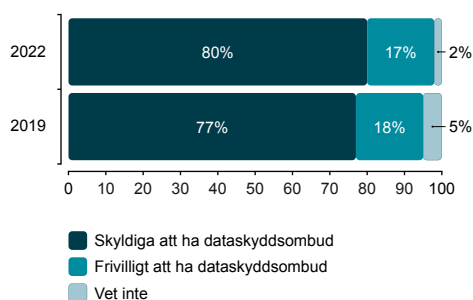
Figur 22 redovisar bakgrundsvariabler om storlek på kommunen respektive myndigheten som dataskyddsbuden i undersökningen är verksamma inom.

De flesta verksamheter är skyldiga att ha dataskyddsombud

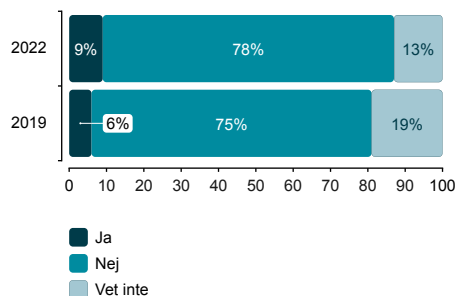
8 av 10 dataskyddsombud uppger att deras verksamhet är skyldig att ha ett dataskyddsombud, 80 procent. 1 av 10 dataskyddsombud uppger att verksamheten omfattas av brottsdatalagen.

Figur 23

Är din verksamhet skyldiga att ha ett dataskyddsombud eller är det frivilligt?

Bedriver ni en verksamhet som omfattas av brottsdatalagen (BDL)?

Källa: Sifo. Bas: Samtliga, 805 intervjuer (2022), 1 687 intervjuer (2019).

Kommentar

Vi kan inte på underlag av dessa siffror avgöra om det har varit någon förändring sedan 2019; underlaget är för osäkert. Nivåerna verkar dock vara relativt lika. Det övergripande mönstret är oförändrat från 2019.

Detta är IMY

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) arbetar för att skydda medborgarnas alla personuppgifter, till exempel om hälsa och ekonomi, så att de hanteras korrekt och inte hamnar i orätta händer. Det är vi som granskar att företag, myndigheter och andra aktörer följer GDPR – dataskyddsförordningen. Vi utbildar och vägleder dem som behandlar personuppgifter. Vi påverkar även lagstiftningen. Vi vill se en hållbar och integritetsvänlig digitalisering. Vi är övertygade om att det går att värna medborgarnas trygghet och samhällets säkerhet, utan omotiverad kartläggning och övervakning. Tillsammans med övriga dataskyddsmyndigheter i EU arbetar vi för att medborgarnas personuppgifter ska ha samma skydd i hela unionen. Vi arbetar även för att kreditupplysning och inkassoverksamhet ska bedrivas på ett korrekt sätt. Vår vision är ett tryggt informationssamhälle, där vi tillsammans värnar den personliga integriteten.

Kontakta IMY

E-post: imy@imy.se

Webb: www.imy.se

Tel: 08-657 61 00

Postadress: Integritetsskyddsmyndigheten,
Box 8114, 104 20 Stockholm